

Eilandgebied Bonaire

Meerjarenbeleidsplan
2005-2007

in het kader van het

*Samenwerkingsprogramma Bestuurlijke
Ontwikkeling*

Bonaire februari 2005

Bestuurscollege Eilandgebied Bonaire

Inhoudsopgave

1.1	STAATKUNDIGE ONTWIKKELING	4
1.2	BESTUURLIJK EN FINANCIËLE VERHOUDINGEN	5
1.3	ECONOMISCHE- EN SOCIALE ONTWIKKELING	5
1.4	DE ROL VAN DE OVERHEID	5
2	SAMENWERKINGSPROGRAMMA BESTUURLIJKE ONTWIKKELING.....	7
3	NULMETING	9
3.1	KWALITEIT VAN BESTUUR.....	9
3.2	KWALITEIT VAN AMBTELIJK APPARAAT	9
3.3	CHECKS AND BALANCES	9
3.4	VERTROUWEN IN DE OVERHEID.....	9
3.5	FINANCIËN EN BEGROTINGSBEHEER.....	9
3.6	INFORMATISERING	10
3.7	WAARDE NULMETING	10
4	HET BESTUURLIJK APPARAAT	11
4.1	NULPUNT	11
4.2	DOELSTELLING 2005-2007	11
4.3	HOE TE BEREIKEN	12
4.3.1	<i>Project Ondersteuning aan het bureau van de Gedeputeerde belast met Staatskundige aangelegenheden.....</i>	<i>12</i>
5	HET AMBTELIJK APPARAAT	14
5.1	NULPUNT	14
5.2	DOELSTELLING 2005-2007	15
5.3	HOE TE BEREIKEN	15
5.3.1	<i>Project Herstructurering Bestuursapparaat - fase drie .....</i>	<i>15</i>
5.3.2	<i>Project Opleidingsplan 2005-2008.....</i>	<i>16</i>
6	CONTROLE OP BESTUUR/ CHECKS EN BALANCES.....	17
6.1	NULPUNT	17
6.2	DOELSTELLING 2005-2007	17
6.3	HOE TE BEREIKEN	17
6.3.1	<i>Project Kabinet Gezaghebber.....</i>	<i>18</i>
6.3.2	<i>Project Jaarrekeningen.....</i>	<i>18</i>
7	VERTROUWEN IN DE OVERHEID	19
7.1	NULPUNT	19
7.2	DOELSTELLINGEN 2005 - 2007	19
7.3	HOE TE BEREIKEN	19
7.3.1	<i>Project de overheid is er voor de burger.....</i>	<i>19</i>
8	FINANCIËN EN BEGROTINGSBEHEER.....	21

8.1	NULMETING	21
8.2	DOELSTELLINGEN 2005-2007	21
8.3	HOE TE BEREIKEN	21
8.3.1	<i>Project Outputbegroting</i>	21
8.3.2	<i>Project AO/IC Financiën</i>	22
9	INFORMATISERING	24
9.1	NULMETING	24
9.2	DOELSTELLINGEN 2005-2007	24
9.3	HOE TE BEREIKEN	24
9.3.1	<i>Project Informatisering</i>	24
10	PRIORITEITEN 2005-2007	25
10.1	NIEUWE PRIORITEITEN	25
10.2	MONITOREN PROJECTEN IN UITVOERING	26
11	RANDVOORWAARDEN	27

BONAIRE'S WEG NAAR DE TOEKOMST

De economie en bevolking van Bonaire hebben de afgelopen 8 jaren in ernstige mate nadelige gevolgen ondervonden van de sanering van de Antilliaanse economie en financiële situatie. Dit heeft geleid tot inkrimping van de Bonairiaanse economie en afname van de overheidsinkomen en bevolking. Werkloosheid en sociale problemen zijn daarentegen toegenomen.

In de loop der jaren zijn verschillende plannen geschreven over de toekomst van Bonaire. In 1998 is, na een eilandbreed besluitvormingsproces waarbij zowel de overheid, private sector en de bevolking waren betrokken, een visie tot stand gekomen:

“Bonaire is een eiland waar je met plezier leeft dankzij de goedegemanierde en goed opgeleide mensen, de sociaal, economisch en politiek actieve en gecommitteerde en effectieve maatschappij, natuur, rust en veiligheid.”

Bij deze visie hoort de volgende slagzin:

“Groei met behoud van natuur en cultuur.”

Op basis van deze visie werden een viertal hoofddoelstellingen geformuleerd welke ten grondslag hebben gelegen aan: het ‘Ontwikkelingsplan Bonaire 1998 - 2002’ en de opvolger daarvan, ‘Bonisha, Bonaire Integrale Herstelagenda 2003 – 2007. Deze doelstellingen zijn:

1. een leefklimaat van hoge kwaliteit;
2. duurzame economische ontwikkeling met voldoende positieve effecten voor werkgelegenheid inkomens niveau, overheidsfinanciën en betalingsbalans;
3. een vergevorderde mate van zelfbestuur binnen een effectief democratisch bestel;
4. een sterke gezamenlijke identiteit en sociale cohesie

1.1 Staatkundige ontwikkeling

In het regeerakkoord van de huidige Antilliaanse regering wordt gesteld:

“Deze regering zal de laatste zijn van de staatsrechtelijke eenheid ‘De Nederlandse Antillen’ aangezien de adviezen uitwijzen dat de handhaving van een Antillen van vijf eilandgebieden niet realistisch is en een Antillen van vier eilandgebieden niet haalbaar.”

Het Eilandgebied Bonaire onderschrijft dit volledig. Op 10 september 2004 is een referendum gehouden waarbij de bevolking zich heeft uitgesproken over deze kwestie, waarbij gekozen kon worden uit de volgende opties:

OPTIE A	Binnen de Antillen blijven
OPTIE B	Een directe band met Nederland
OPTIE C	Autonoom land binnen het Koninkrijk
OPTIE D	Onafhankelijkheid van het Koninkrijk der Nederlanden

Het Hoofdstembureau heeft naar aanleiding daarvan vastgesteld dat 56.1% (50% is minimum) van de stemgerechtigden aan het referendum hebben deelgenomen en dat de stemverhouding als volgt over de opties is verdeeld:

OPTIE	Aantal stemmen	Percentage van totaal aantal stemmen
OPTIE A	853	15,9%
OPTIE B	3.182	59,5%
OPTIE C	1.290	24,1%
OPTIE D	27	0,5%

1.2 Bestuurlijk en financiële verhoudingen

Onlangs werd door de Werkgroep Bestuurlijke en Financiële Verhoudingen een inventarisatie verricht naar de knelpunten die op bestuurlijk en financieel gebied bestaan. De conclusies, neergelegd in het Rapport Jesurun, vormen de basis van het advies van de werkgroep BFV aan de Eilandgebieden en de Koninkrijkspartners, en zullen de komende periode geïmplementeerd moeten worden.

1.3 Economische- en sociale ontwikkeling

De afgelopen jaren is middels bezuinigingen getracht te breken met de trend van groeiende tekorten. Het resultaat hiervan is beperkt gebleken terwijl de weerslag op economie en samenleving erg groot is geweest. Bonaire raakte in een vicieuze cirkel. De financiële problemen tasten uiteindelijk de kwaliteit van het bestuur, het ambtelijk apparaat en de quality of life aan.

Het is voor Bonaire vrijwel onmogelijk om zelfstandig een minimaal noodzakelijk geacht voorzieningen niveau te bereiken. Door het ontbreken van een goede regeling voor het solidariteitsfonds, constateerde de commissie Havermans, is het moeilijk te komen tot goed bestuur. Aangezien de eilandgebieden geen geldleningen mogen aangaan zijn zij voor investeringen afhankelijk van de samenwerkingsgelden die Nederland beschikbaar stelt middels programmafinanciering voor een beperkt aantal sectoren.

Dit betreffen de sectoren: veiligheid, economische- en sociale ontwikkeling, onderwijs, gezondheidszorg en bestuurlijke ontwikkeling. Bestuurlijke ontwikkeling vormt de basis voor genoemde:

- Economische ontwikkeling;
- Onderwijsontwikkeling;
- Rechtshandhaving;
- Sociale ontwikkeling.

1.4 De rol van de overheid

De sociale uitdagingen voor Bonaire richten zich op:

- het vergroten van de veiligheid in het verkeer en op het gebied van inbraken;
- terugdringen van de hoge gezondheidszorgkosten en meer aandacht aan de zorgwekkende gezondheidstoestand van, met name de sociaal economisch zwakkeren;
- focus op jongeren: verslavingszorg en tienerzwangerschappen;

-
- ontwikkelen van een algemeen beleidskader voor de ruimtelijke planning dit ter ondersteuning van het natuur- en milieubeleid, terwijl economische groei wordt gestimuleerd.

Bonaire heeft als visie een eiland te worden dat haar bestuurlijke, sociale en financiële zaken voor een groot gedeelte zelf zal kunnen behartigen en betalen. Dit gedreven door een goed economisch beleid en oog voor behoud van natuur en cultuur.

Het bereiken van een zekere mate van financiële zelfstandigheid is voor Bonaire een belangrijke doelstelling. Dit kan echter alleen bereikt worden wanneer de Bonairiaanse economie meer financiële middelen gaat genereren. Er wordt derhalve een groeiemodel nagestreefd: bevolkingsaanwas en toename van economische bedrijvigheid.

2 Samenwerkingsprogramma Bestuurlijke Ontwikkeling

Binnen het rapport Toekomst in Samenwerking is de samenwerkingsrelatie tussen Nederland en de Nederlandse Antillen toegespitst op een viertal prioriteitsgebieden te weten onderwijs, duurzame economische ontwikkeling, rechtshandhaving en bestuurlijke ontwikkeling. Het Samenwerkingsprogramma Bestuurlijke Ontwikkeling Nederland - Nederlandse Antillen kent een looptijd van vijf jaar en beoogt het verder verhogen c.q. versterken van de kwaliteit van het openbaar bestuur in de Nederlandse Antillen. 'Good Governance' of deugdelijkheid van bestuur is een kernelement van de rechtstaat. Het nastreven van 'Good Governance' impliceert dan ook een continu proces van bestuurlijke ontwikkeling, gebaseerd op algemeen geldende principes, vertaald binnen de maatschappelijke en culturele context van de desbetreffende rechtstaat. Het welzijn van de burger staat hierbij centraal.

De deugdelijkheid van bestuur binnen het koninkrijk is een gedeelde verantwoordelijkheid van Nederland, het Land Nederlandse Antillen en de afzonderlijke Eilandgebieden van de Nederlandse Antillen. Artikel 43 van het Statuut legt de zorg voor de deugdelijkheid van bestuur bij de landen, terwijl het koninkrijk de waarborgfunctie heeft. Om aan deze verantwoordelijkheid invulling te geven zijn alle overheden van de Nederlandse Antillen in de achterliggende jaren intensief bezig geweest met de bevordering van de kwaliteit van bestuur. Dit laatste zowel vanuit de zorg voor de deugdelijkheid van bestuur op basis van hun autonome status en verantwoordelijkheid, als vanuit de zorg op basis van de gedeelde verantwoordelijkheid voor deugdelijk bestuur in koninkrijksverband. Het Programma Bestuurlijke Ontwikkeling is een nadere uiting van het besef van de gedeelde verantwoordelijkheid binnen het koninkrijk inzake deugdelijkheid van bestuur en kwam in nauw overleg met de afzonderlijke entiteiten tot stand. De looptijd van het programma bestrijkt een periode van vijf jaar.

De volgende programmadoelen zijn gedefinieerd:

- a. Ten aanzien van kwaliteit van het bestuur: het democratisch gehalte, de transparantie en de integriteit van het bestuur verder te verhogen;
- b. Ten aanzien van de ambtelijke organisatie: de doelmatigheid en de doeltreffendheid te optimaliseren;
- c. Ten aanzien van de dienstverlening: het verhogen van de klantvriendelijkheid, de betrouwbaarheid en de mate van tevredenheid van de burger.

Ter realisering van de programmadoelen zijn een zestal resultaatgebieden onderscheiden:

1. Het bestuurlijk apparaat: het versterken van het besef van en garanties voor publieke verantwoordelijkheid, met betrekking tot bestuur, beleidsbepaling, besluitvorming en beleidsuitvoering;
2. Het ambtelijk apparaat: het optimaliseren van het geheel van personele, materiële en organisatorische middelen ter vervulling van overheidstaken;
3. Controle op bestuur/'checks and balances': het versterken van organen die een belangrijke rol spelen bij het controleren van het ambtelijk apparaat en het bestuur;
4. Vertrouwen in de overheid: het bewerkstelligen van een toename van het vertrouwen van de burger in de overheid;

-
5. Financiën en begrotingsbeheer: het verder rationaliseren van de verwerving, allocatie, besteding en beheer van geldmiddelen;
  6. Informatisering: het optimaliseren van de toepassing van moderne informatie- en communicatietechnologie ten behoeve van het functioneren van overheidsdiensten en de communicatie met de omgeving.

3 Nulmeting

De huidige bestuurs- en ambtelijke cultuur van Bonaire is voor verbetering vatbaar. Dit wordt door het Eilandgebied zelf in verschillende rapporten, en ook in Baselinestudie Bestuurlijke Ontwikkeling aangemerkt als belangrijke prioriteit. Open communicatie tussen de ambtelijke organisatie en bestuur vormt de basis voor de verbetering van de kwaliteit van het bestuur.

Onderstaand worden per aandachtsgebied de conclusies van de 'Baselinestudy' (pagina 33) weergegeven.

3.1 Kwaliteit van bestuur

'Er bestaat geen gedragscode voor bestuurders. De wenselijkheid ervan wordt onderschreven terwijl de feitelijke situatie minder kritisch wordt beoordeeld. Ambtelijke adviezen worden in de meeste gevallen afgegeven. Er vindt geen monitoring plaats van de uitvoering van besluiten. Het ontbreekt daardoor aan inzicht in en controle op de beleidscyclus.

Behalve de portefeuillevreiding als onderdeel van het bestuursakkoord zijn er nauwelijks zaken vastgelegd als het gaat om de taken en verantwoordelijkheden van het bestuur en het bestuurlijk handelen. Er is geen openbaar register van nevenfuncties; bestuurders doen bij hun aantreden opgave van hun nevenfuncties.'

3.2 Kwaliteit van ambtelijk apparaat

'Er ligt een zeer beperkt aantal zaken vast op het terrein van personeelsbeleid. Functionerings- en beoordelingsgesprekken worden niet structureel gehouden. Overigens wordt op deze terreinen hard gewerkt aan verbetering. Het ambtelijk apparaat is onvoldoende gemotiveerd. Er is geen budget beschikbaar voor scholing of opleiding. De kwaliteit van de werkplekken is onvoldoende. De klantgerichtheid van medewerkers wordt als slecht aangemerkt. Burgers worden nogal eens van loket naar loket doorverwezen en verzoeken blijven lang liggen. Het is niet altijd duidelijk waar burgers terecht kunnen met bepaalde vragen. De bekendheid van medewerkers met de LMA is hoog.'

3.3 Checks and balances

'De formele controleprocedures en instrumenten ontbreken of functioneren niet naar behoren. Het functioneren van de externe toezichthoudende organisaties is voor verbetering vatbaar, er is een achterstand in goedgekeurde jaarrekeningen. De kwaliteit van de interne controle is onvoldoende. Volgens schatting wordt er jaarlijks tien maal bezwaar en beroep aangetekend.'

3.4 Vertrouwen in de overheid

'Er zijn weinig – harde – gegevens bekend over het vertrouwen van burgers in de overheid. Klachten worden wel geregistreerd maar hierover wordt niet systematisch gerapporteerd. Er worden geen burgeronderzoeken op dit terrein uitgevoerd.'

3.5 Financiën en begrotingsbeheer

'De eilandbegroting komt niet tot stand op basis van een beleidsplan, dat weer is gebaseerd op beleidsprioriteiten. Er is geen koppeling tussen de beleids- en begrotingscyclus. Er is geen zicht op de uitgaven, gerelateerd aan de begroting, noch op de overschrijdingen per sector of

---

dienst. Interne controletaken worden onvoldoende uitgevoerd. Er bestaan geen mandateringsregelingen.'

3.6 Informatisering

'Er is een centraal opgesteld informatiseringsplan dat momenteel wordt geactualiseerd Ook afzonderlijke afdelingen hebben een eigen informatiseringsbeleid. Er bestaat een onderhouds- en beveiligingsorganisatie voor de ICT. In de praktijk blijkt het aanbod aan programma's en systemen verouderd te zijn en onvoldoende aan te sluiten op de behoefte van medewerkers.'

3.7 Waarde nulmeting

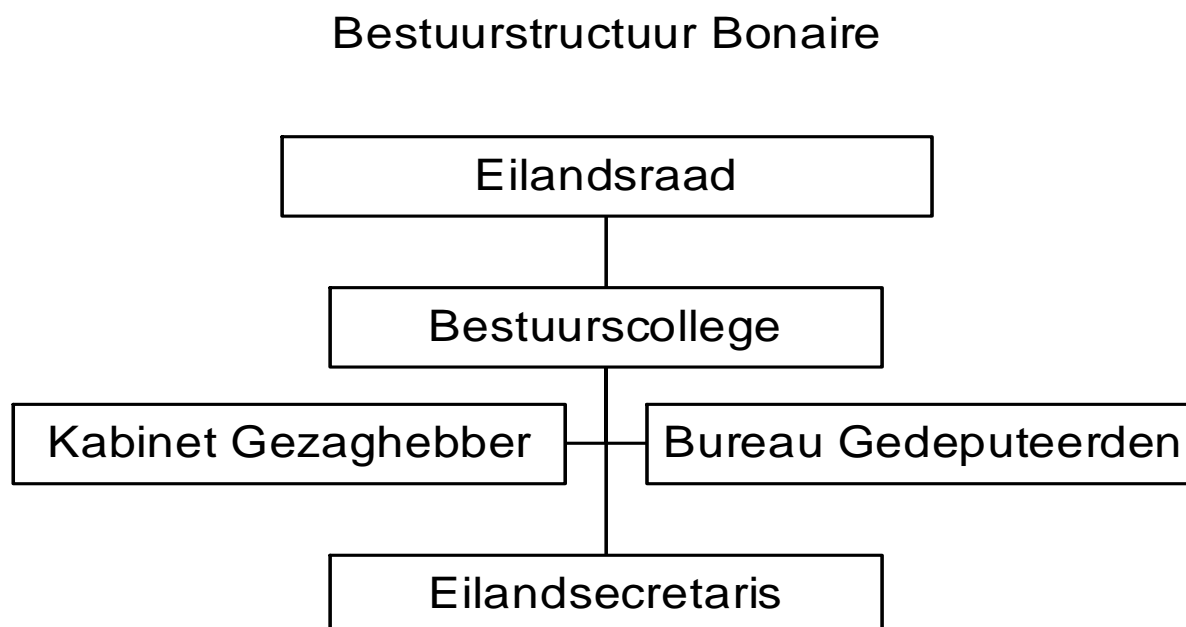
De nulmeting biedt handvatten om de uitvoering van het kaderprogramma en de jaarprogramma's van Bonaire te volgen, eventueel bij te stellen en de resultaten ervan te kunnen meten. Kortweg levert de nulmeting input voor de volgende zaken:

- Het meetbaar maken van de doelstellingen van het kaderprogramma en de jaarplannen bestuurlijke ontwikkeling;
- Het monitoren van de voortgang en hiermee de mogelijkheid om bij te sturen;
- Het beoordelen van de input in relatie tot de output en hiermee de mogelijkheid om bij te sturen;
- Het zo mogelijk vergelijken van de uitkomsten;
- Het inzichtelijk maken van prestaties om verantwoording af te kunnen leggen aan het eigen bestuur, externe financiers en subsidiegevers.

In de volgende hoofdstukken wordt de nulmeting per resultaatgebied als nulpunt opgenomen.

4 Het bestuurlijk apparaat

De bestuurstructuur van de overheid ziet er conform de ERNA als volgt uit:

Het Kabinet van de Gezaghebber dient nog nader te worden versterkt.

4.1 Nulpunt

Er bestaat geen gedragscode voor bestuurders. De wenselijkheid ervan wordt onderschreven terwijl de feitelijke situatie minder kritisch wordt beoordeeld. Ambtelijke adviezen worden in de meeste gevallen afgegeven. Er vindt geen monitoring plaats van de uitvoering van besluiten. het ontbreekt daardoor aan inzicht in en controle op de beleidscyclus.

Behalve de portefeuilleverdeling als onderdeel van het bestuursakkoord zijn er nauwelijks zaken vastgelegd als het gaat om de taken en verantwoordelijkheden van het bestuur en het bestuurlijk handelen. (Red. *Overigens zijn op dit terrein wel aanwezig: ERNA, Organisatieverordening Bonaire, portefeuille overleg*) Er is geen openbaar register van nevenfuncties; bestuurders doen bij hun aantreden opgave van hun nevenfuncties.

4.2 Doelstelling 2005-2007

In het rapport “Bonisha”, Bonaire Integrale Herstelagenda, staat onder het hoofdstuk ‘Bestuurlijke uitdagingen’ geschreven:

“Bonaire ondervindt steeds meer hinder van de positie die zij inneemt binnen het Koninkrijk. De huidige staatkundige structuur staat Bonaire niet toe om direct met Nederland te communiceren en zorgt voor een sterke financiële afhankelijkheid. De dubbele bestuurslaag zorgt voor vertraging in de besluitvorming en een te hoge kostenstructuur. Voor Bonaire staat vast dat er een doorbraak moet komen op staatsrechterlijk en bestuurlijk gebied, aangezien de

huidige staatkundige structuur niet in het belang werkt van de ontwikkeling van Bonaire. In het huidige regeerakkoord (2002-2006) is de visie van de regering inzake de staatkundige structuur duidelijk aangegeven: “Deze regering zal de laatste zijn van de staatsrechterlijke eenheid ‘De Nederlandse Antillen’, aangezien de adviezen uitwijzen dat de handhaving van een Antillen van vijf eilandgebieden niet realistisch is en een Antillen van vier eilandgebieden niet haalbaar.” Het Bestuurscollege van het Eilandgebied Bonaire onderschrijft deze visie van de Regering volledig.

Binnen de Bonairiaanse Overheid bestaat te weinig consistentie tussen beleidsvisie en beleidsuitwerking. Projecten worden nog te vaak ad hoc gepland in plaats van passend binnen een consistent lange termijn beleid. Ook is het bestuursapparaat van het Eilandgebied sterk centraal georganiseerd en functioneert niet optimaal. Dit laatste heeft zowel te maken met de kwalitatieve als met de kwantitatieve invulling van de functies er bestaat onvoldoende zicht op de daadwerkelijke behoeften binnen het bestuursapparaat. Duidelijk is dat er aandacht moet worden besteed aan kennisoverdracht door technische bijstanders uit Nederland of andere landen.”

Binnen het Bestuurlijk apparaat is het Bureau van de Gedeputeerde belast met staatskundige aangelegenheden, verantwoordelijk voor de voorbereidingen met betrekking tot de onthechting van de staatskundige structuur van de Nederlandse Antillen.

Voor 2005 heeft het Bureau van de Gedeputeerde belast met staatskundige aangelegenheden dringend behoefte aan deskundige ondersteuning om de communicatie met doelgroepen te verbeteren en een effectieve uitvoering van besluiten te bewerkstelligen.

4.3 Hoe te bereiken

Onderstaand wordt nader aangegeven welk project dient bij te gaan dragen aan het bereiken van genoemde doelstelling.

4.3.1 Project Ondersteuning aan het bureau van de Gedeputeerde belast met Staatskundige aangelegenheden

Het Bureau van de Gedeputeerde belast met staatskundige aangelegenheden houdt zich bezig met de voorbereiding van de onthechting van de Nederlandse Antillen vanuit de belangen van Bonaire. Het Bureau van de Gedeputeerde belast met staatskundige aangelegenheden heeft behoefte aan specialistische kennis en ondersteuning in termen van technische bijstand om de volgende taken uit te voeren:

- Analyseren van rapporten uitgebracht door de Nederlandse Antillen en Nederland op dit terrein;
- Voorbereiden van standpunten vanuit Bonaire;
- Ambtelijk voorbereiden van besprekingen en onderhandelingen aangaande de onthechting;
- Onderhouden van contacten met alle belanghebbenden;
- Intermediair naar de ambtelijke organisatie voor zowel de voorbereiding van adviezen als uitvoering van besluiten op dit terrein.

Dit is een operationalisering van de volgende SMART-indicatoren:

A.2: Gebruik van ambtelijke ondersteuning bij de tot stand komen van beleid.

A.2.1: Percentage van besluiten dat wordt onderbouwd door een ambtelijk advies.

A.3: Vastleggen en naleving van politiek bestuurlijke besluiten.

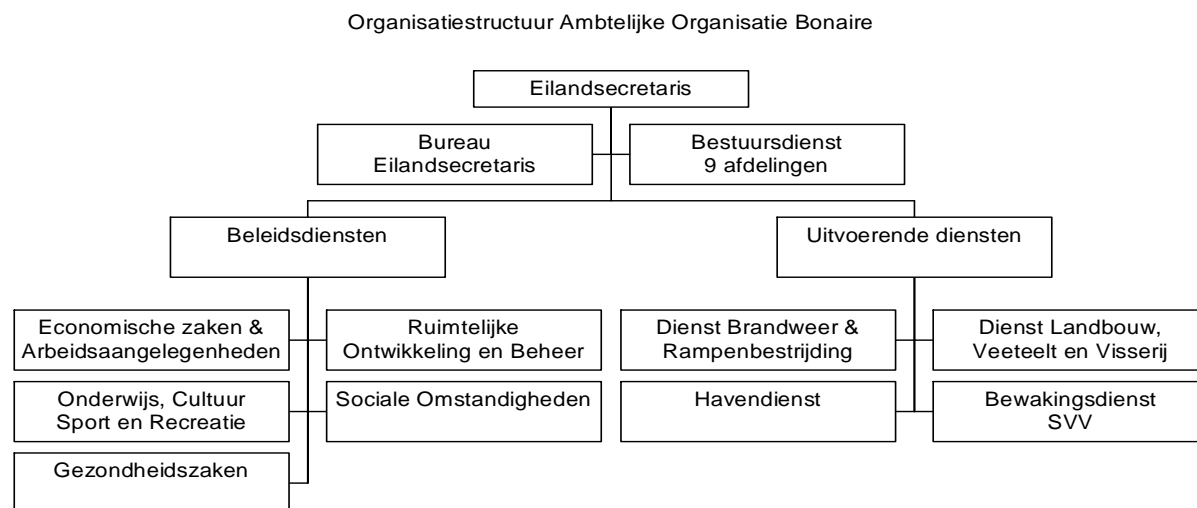
A.3.1: Is er een monitoringssysteem m.b.t. de uitvoering van besluiten?

A.3.2: Percentage van besluiten dat niet in uitvoering is genomen

Een en ander wordt nader uitgewerkt in het **projectdossier Ondersteuning aan het bureau van de Gedeputeerde belast met Staatskundige aangelegenheden.**

5 Het ambtelijk apparaat

Het ambtelijk apparaat van het eilandgebied Bonaire.

Uitgangspunt voor de structuur van het ambtelijke apparaat vormt de Organisatieverordening Bonaire. De implementatie van genoemde verordening vindt plaats door middel van het project Herstructurering Bestuursapparaat. Het project heeft als doelen:

- formaliseren van de organisatiestructuur;
- afstoten en/ of verzelfstandigen van uitvoerende diensten, hoofdtaken, taken, activiteiten.

Het project bestaat uit een drietal fasen, te weten:

- formaliseren van de Bestuursdienst;
- formaliseren van de Beleidsdiensten;
- verzelfstandigen van de Uitvoerende Diensten (inclusief afstoten).

De Bestuursdienst en de Stafbestuursorganen zijn momenteel (vrijwel) geheel geformaliseerd conform de Organisatieverordening Bonaire. Van de Beleidsdiensten is DEZA geheel geformaliseerd, alsmede binnenkort DROB. De overige beleidsdiensten worden op korte termijn eveneens afgerond waarmee fase 3 van het Project Herstructurering van het Bestuursapparaat (H/B) kan aanvangen

5.1 Nulpunt

Er ligt een zeer beperkt aantal zaken vast op het terrein van personeelsbeleid. Functionerings- en beoordelingsgesprekken worden niet structureel gehouden overigens wordt op deze terreinen hard gewerkt aan verbetering. Het ambtelijk apparaat is onvoldoende gemotiveerd. Er is geen budget beschikbaar voor scholing of opleiding. De kwaliteit van de werkplekken is onvoldoende. De klantgerichtheid van medewerkers wordt als slecht aangemerkt. Burgers worden nogal eens van loket naar loket doorverwezen en verzoeken blijven lang liggen. Niet

altijd is duidelijk waar burgers terecht moeten voor bepaalde vragen. De bekendheid van medewerkers met de LMA is hoog (Red. *Met name wordt hier bedoeld op de medewerkers van de Afdeling POI*).

5.2 Doelstelling 2005-2007

In 2005 wordt fase twee van het Project Herstructurering Bestuursapparaat afgerond. Daarmee zijn dan – behalve voor de Bestuursdienst – ook voor de vijf Beleidsdiensten de organisatieboeken (doelen, taken, formatie, functiebeschrijvingen) geheel beschreven. Tevens dient de besluitvorming te zijn afgerond, zijnde: voorgenomen besluit van het Bestuurscollege, advies van het GOA, definitief besluit door het Bestuurscollege en tenslotte afkondiging van de betreffende instellingsbesluiten. In 2005 zal tevens een start worden gemaakt met fase 3 van het Project Herstructurering Bestuursapparaat.

In het, in de vorige paragraaf aangehaalde rapport “Bonisha”, Bonaire Integrale Herstelagenda, staat onder het hoofdstuk ‘Bestuurlijke uitdagingen’ (pagina 5) tevens geschreven:

“Binnen de Bonairiaanse Overheid bestaat te weinig consistentie tussen beleidsvisie en beleidsuitwerking. Projecten worden nog te vaak ad hoc gepland in plaats van passend binnen een consistent lange termijn beleid. Ook is het bestuursapparaat van het Eilandgebied sterk centraal georganiseerd en functioneert niet optimaal. Dit laatste heeft zowel te maken met de kwalitatieve als met de kwantitatieve invulling van de functies er bestaat onvoldoende zicht op de daadwerkelijke behoeften binnen het bestuursapparaat. Duidelijk is dat er aandacht moet worden besteed aan kennisoverdracht door technische bijstanders uit Nederland of andere landen.”

Voor 2005 wordt een opleidingsplan ontwikkeld gericht op het maken van een inventarisatie van de behoefte en het aanbod en hoe dit gerealiseerd kan worden.

5.3 Hoe te bereiken

Onderstaand wordt nader aangegeven welke projecten dienen bij te gaan dragen aan het bereiken van genoemde doelstelling.

5.3.1 Project Herstructurering Bestuursapparaat - fase drie

Fase drie beslaat de verzelfstandiging en/of het afstoten van de uitvoerende diensten. Het omvat zowel het afstoten en/ of verzelfstandigen van uitvoerende taken van de Beleidsdiensten als het afstoten en verzelfstandigen van de vier resterende Uitvoerende Diensten, te weten:

- Dienst Brandweer en rampenbestrijding.
- Dienst Landbouw, veeteelt en visserij.
- De Bewakingsdienst SVV.
- De Havendienst.

Dit is een operationalisering van de volgende SMART-indicatoren:

B.1: De aanwezigheid van gekwalificeerd en gemotiveerd personeel

B.1.1: zijn de volgende zaken vastgelegd (in een organisatieboek): organisatiestructuur, aantal fte's, functiebeschrijvingen, functiewaarderingen, beloning en promotiesysteem.

B.1.7.: Beoordeling motivatie van het ambtelijke apparaat

B.3.: Klantgerichtheid van het ambtelijke apparaat

B.4: Kwaliteit van werkplekken

Een en ander wordt nader uitgewerkt in het **projectdossier Herstructurering Bestuursapparaat – fase 3**

5.3.2 Project Opleidingsplan 2005-2008

In 2005 wordt een opleidingsplan 2005 – 2008 voor het overheidspersoneel ontwikkeld, waarbij afzonderlijke modules worden ontwikkeld en aangeboden aan respectievelijk:

- Bestuurders;
- Diensthoofden;
- Overig personeel.

Voor de Diensthoofden wordt expliciet aandacht besteed aan:

- Budgethouderschap en begrotingsbeheer;
- Opstellen van werkplannen en dienstroosters;
- Voeren van functioneringsgesprekken;
- Voeren van beoordelingsgesprekken;
- Ontwikkelen van managementvaardigheden.

Voor het overige personeel moet nog een aanbod worden bepaald als uitkomst van de behoeften inventarisatie, waarbij zowel aandacht zal worden besteed aan motivatie als taakinhoudelijke aspecten.

Momenteel wordt aandacht besteed aan het maken van een inventarisatie van de behoefte, en van het aanbod, en het ontwikkelen van een plan hoe een en ander georganiseerd en gerealiseerd kan worden.

Dit is een operationalisering van de volgende SMART-indicatoren:

B1: De aanwezigheid van gekwalificeerd en gemotiveerd personeel

B.1.4: Aantal functies dat wordt uitgevoerd door een medewerker die niet voldoet aan het vereiste opleidingsniveau en of ervaring.

B.1.5: Soort trainingen/opleidingen die in de afgelopen 12 maanden zijn aangeboden.

B.1.6: Aantal trainings-/opleidingsdagen die in de afgelopen 12 maanden zijn aangeboden.

F.3: Investeren in ICT, in middelen en personen.

F.3.1: Worden er trainingen aangeboden op het terrein van ICT?

Een en ander wordt nader uitgewerkt in het **projectdossier Opleidingsplan 2005-2008**

6 Controle op bestuur/ checks en balances

Binnen een democratisch bestel moeten er voldoende checks and balances zijn om een overheid onpartijdig te laten functioneren. Binnen het samenwerkingsprogramma tracht men op dit gebied de volgende resultaten te bereiken:

- Versterkte controle organen;
- Versterkte adviesorganen van de overheid;
- Een versterkte administratieve rechtsbescherming;
- Een geoptimaliseerde functioneren van volksvertegenwoordiging.

De Gezaghebber van het Eilandgebied Bonaire heeft onder andere een toezichthoudende functie ten aanzien van het Bestuur van het Eilandgebied. De Gezaghebber wordt daarbij ondersteund door het Kabinet van de Gezaghebber dat momenteel zowel kwantitatief als kwalitatief is onderbezet.

De overheid dient intern gecontroleerd te worden en te kunnen beschikken over onpartijdige advies- en controleorganen. De Stichting Overheidsaccountantsbureau (SOAB) en de Algemene Rekenkamer Nederlandse Antillen (ARNA) controleren de financiële handelingen van de overheid. Momenteel kent Bonaire een achterstand in de controles op de jaarrekeningen door SOAB vanaf 2000 en verder.

Klachten en bezwaren van burgers betreffende overheidsop treden moeten op de juiste plek in behandeling worden genomen en binnen redelijke termijn afgehandeld worden. Dit wordt gewaarborgd door de Landsverordening Openbaarheid van Bestuur (LOB) en de Landsverordening Administratieve Rechtspraak (LAR). Middels deze wetgeving kunnen burgers het bestuurscollege om informatie vragen en kunnen voorts ook bezwaar maken of in beroep gaan tegen beschikkingen die nadelig zijn voor hen.

6.1 Nulpunt

De formele controleprocedures en instrumenten ontbreken of functioneren niet naar behoren. Het functioneren van de externe toezichthoudende organisaties is voor verbetering vatbaar. Er is een achterstand in goedgekeurde jaarrekeningen. De kwaliteit van de interne controle is onvoldoende. Volgens schatting wordt er jaarlijks tien maal bezwaar en beroep aangetekend.

6.2 Doelstelling 2005-2007

Het versterken van de toezichthoudende taak van de Gezaghebber door ondersteuning van het Kabinet van de Gezaghebber met een Technische Bijstander.

Het wegwerken van de achterstand in de jaarrekeningen vanaf 2000

6.3 Hoe te bereiken

Onderstaand wordt nader aangegeven welke projecten dienen bij te gaan dragen aan het bereiken van genoemde doelstelling.

6.3.1 Project Kabinet Gezaghebber

In 2005 wordt versterking gezocht voor het Kabinet van de Gezaghebber, waardoor de Gezaghebber zijn toezichhoudende rol beter kan invullen. De Gezaghebber dient in ambtelijke zin te worden ondersteund in diens verantwoordelijkheid als:

- Gezaghebber;
- Plaatselijk Hoofd van Politie (PHP);
- Voorzitter Eilandsraad;
- Voorzitter Bestuurscollege.

Dit is een operationalisering van de volgende SMART-indicatoren:

- C.1: Gebruik vraagrecht, recht van interpellatie en budgetrecht door volksvertegenwoordigers
- C.1.2: Aantal schriftelijke vragen dat de afgelopen 12 maanden is gesteld door Volksvertegenwoordigers.
- C.1.3: Gemiddelde tijd tussen vragen en antwoorden.

Een en ander wordt nader uitgewerkt in het **projectdossier Kabinet Gezaghebber**.

6.3.2 Project Jaarrekeningen

In 2005 worden de achterstanden in de jaarrekeningen 2000 - 2002 weggewerkt. Vervolgens worden in 2006 de achterstanden in de jaarrekeningen 2003 – 2005 weggewerkt. Het betreft enerzijds het opstellen van de jaarrekeningen en anderzijds het controleren en doen controleren van de opgestelde jaarrekeningen door respectievelijk SOAB, Eilandsraad en ARNA. Voor de uitvoering van dit project is recentelijk een nieuwe medewerker aangetrokken; de uitvoering van het project vindt plaats in eigen beheer.

Het ligt in de rede om in dit project ook voorbereidingen te treffen voor het verkrijgen van een goedkeurende verklaring vanaf 2005.

Dit is en operationalisering van de volgende SMART-indicatoren:

- C.1: Gebruik vraagrecht, recht van interpellatie en budgetrecht door volksvertegenwoordigers.
- C.1.4: Zijn volksvertegenwoordigers voldoende in staat het budgetrecht naar behoren te hanteren.
- C.2: Aanwezigheid van jaarrekeningen met accountantsverklaringen.
- C.2.1: Is de accountantsverklaring goedkeurend?

Een en ander wordt nader uitgewerkt in het **projectdossier Inhalen achterstand jaarrekeningen 2000 - 2004**

---

7 Vertrouwen in de overheid

De overheid staat in dienst van de burger. Dit betekent dat er voor het goed functioneren van de overheid een zekere mate van vertrouwen van de burger in de overheid noodzakelijk is. Dit vertrouwen wordt bevorderd door een verhoogd inzicht in de werking van de overheid door de burger, een beter functioneren van politieke partijen als intermediair tussen bestuur en burger, een verhoogde integriteit van de overheid, een groot draagvlak voor en betrokkenheid bij het beleid van de overheid en een goede bescherming van de burger tegen onrechtvaardig overheidsoptreden.

Veel van deze functies worden gewaarborgd door: een goede communicatie tussen de burger en de overheid. De kwaliteit van communicatie wordt versterkt door klantvriendelijk optreden van de overheid. Het is van groot belang dat zowel het bestuur als de ambtenaren zich bewust zijn van hun dienstverlenende positie, de verwachtingen van de burger leren kennen en trachten daar zo goed mogelijk op in te spelen. In zijn algemeenheid mag verwacht worden dat de wensen van de burger ten aanzien van de ambtelijke organisatie en het bestuur betrekking zullen hebben op:

- inzicht in de rechten van de burger;
- gehoord worden in zaken die van essentieel belang zijn voor de burger;
- beargumenteerd beleid en dus ook beargumenteerde afwijzingen;
- duidelijke wegbewijzing aan wie een bepaalde vraag gericht dient te worden;
- een goede bereikbaarheid van de betrokken afdeling of persoon;
- een snel, deskundig en afdoend antwoord;
- een welwillend, flexibel meedenken als een standaardoplossing niet voorhanden is.

7.1 Nulpunt

Er zijn weinig – harde – gegevens bekend over het vertrouwen van burgers in de overheid. Klachten worden wel geregistreerd maar hierover wordt niet systematisch gerapporteerd. Er worden geen burgeronderzoeken op dit terrein uitgevoerd

7.2 Doelstellingen 2005 - 2007

Het verbeteren van de communicatie met de burger en het verhogen van de kwaliteit van de informatievoorziening aan de burger.

7.3 Hoe te bereiken

Onderstaand wordt nader aangegeven welk project dient bij te gaan dragen aan het bereiken van genoemde doelstelling.

7.3.1 *Project de overheid is er voor de burger*

In 2005 zal vooral aandacht worden besteed aan het verkrijgen van inzicht in de ervaringen en behoeften van de burgers met de overheid. De aandacht zal daarbij enerzijds worden gericht op het meten van de aanwezigheid en beschikbaarheid van informatie voor de burgers. Anderzijds wordt de aandacht gericht op de mate van ervaren klantvriendelijkheid van de overheid en de kwaliteit van de dienstverlening.

Dit is en operationalisering van de volgende SMART-indicatoren:

B.3.: Klantgerichtheid van het ambtelijke apparaat.

D.1.: Inspanningen om besluiten, bepalingen, etc. actief bekend te maken, voorlichting te geven en beleid te motiveren.

D.1.2.: Beoordeling kwaliteit van de informatie en voorlichting aan de burger.

D.4.: Bekendheid en gebruik van beroeps- en klachtenprocedures.

D.5.: Vergunningverlening en handhaving.

F.2.: Aanwezigheid en gebruik van elektronische informatiesystemen.

Een en ander wordt nader uitgewerkt in het **projectdossier De overheid is er voor de burger**

---

8 Financiën en begrotingsbeheer

Gezonde overheidsfinanciën vereisen een gedegen verwerving van geldmiddelen, een zorgvuldige allocatie, een doelmatige besteding van die middelen en een gedegen controle op de uitgaven van middelen. Sanering van overheidsfinanciën, opvoeren van de begrotingsdiscipline en het optimaliseren van het verwervingsvermogen zijn voorwaarden voor een verantwoord financieel beheer en –beleid.

8.1 Nulmeting

De eilandbegroting komt niet tot stand op basis van een beleidsplan, dat weer is gebaseerd op beleidsprioriteiten. Er is geen koppeling tussen de beleids- en begrotingscyclus. Er is geen zicht op de uitgaven, gerelateerd aan de begroting, noch op de overschrijdingen per sector of dienst. Interne controletaken worden onvoldoende uitgevoerd. Er bestaan geen mandateringsregelingen.

8.2 Doelstellingen 2005-2007

De begroting speelt een belangrijke rol in de informatievoorziening aan bestuur en ambtelijke organisatie. Het instrument begroting ontbreekt niet maar de kwaliteit is te mager. Versterking van de begroting met beleidsinformatie is noodzakelijk voor een efficiënte, effectieve en transparante sturing en verantwoording van beleid en beheer voor zowel het bestuur als de ambtelijke organisatie. Voor 2005-2007 staat het project “outputbegroting” op het programma.

Ondersteunend aan het voorgaande worden in 2005-2007 tevens de administratieve organisatie en interne controles van de afdeling Financiën beschreven en een systeem van kredietbewaking ingevoerd.

8.3 Hoe te bereiken

Onderstaand wordt nader aangegeven welke projecten dienen bij te gaan dragen aan het bereiken van genoemde doelstelling.

8.3.1 *Project Outputbegroting*

Optimaliseren van de begroting als informatiedrager heeft grote effecten voor zowel de relatie tussen de Eilandsraad en het Bestuurscollege als tussen de ambtelijke organisatie en het Bestuurscollege.

Voor de relatie met de Eilandsraad betekent dit dat de gewenste resultaten per organisatieonderdeel / beleidsveld concreet en toetsbaar beschreven zijn. Hierdoor is niet alleen te controleren of het Bestuur binnen de ramingen is gebleven, maar ook of de gewenste resultaten werden behaald.

Voor de relatie met de ambtelijke organisatie betekend het dat de samenhang tussen beleid, financiën en concrete taakstellingen zichtbaar wordt. Wat moet er gerealiseerd worden voor hoeveel geld. Het wordt voor diensten, afdelingen en ambtenaren duidelijk waar zij op aanspreekbaar zijn.

Het project heeft de volgende doelstellingen:

Beleidsdoelen worden vertaald naar taakstellingen en output op dienst- en afdelingsniveau en worden pas in laatste instantie in de beheerstoelichting opgenomen. Het werken op grond van taakstellingen vergt een verandering, waarbij de volgende vragen aan de orde komen:

- Wat willen we concreet realiseren?
- Door welke activiteiten?
- Wat doen we precies?
- Hoe doen we het?
- Welke maatregelen nemen we?
- Wat mag het kosten?

Momenteel wordt weliswaar reeds aandacht besteed aan een aantal van deze vraagstellingen; een verdergaande professionalisering van werken op grond van taakstellingen dient nog plaats te vinden in 2006.

Niet alleen nieuw beleid maar ook bestaand beleid dient taakstellend beschreven te worden zodat per beleidsveld een compleet beeld ontstaat. Taakstellingen kunnen in de beheerstoelichting worden opgenomen en vervolgens gedetailleerd worden uitgewerkt in de dienst- en afdelingsplannen.

Dit is een operationalisering van de volgende SMART-indicatoren:

- C.1: Gebruik vraagrecht, recht van interpellatie en budgetrecht door volksvertegenwoordigers.
- C.1.4: Zijn volksvertegenwoordigers voldoende in staat het budgetrecht naar behoren te hanteren.
- E.2: Kwaliteit en tijdigheid van de uitvoering van de begrotingscyclus.
- E.2.1: Is de begroting tijdig behandeld door de Staten/Eilandsraad?
- E.2.2: Is de begroting afgestemd op beleidsplannen?
- E.4: Mogelijkheden van diensten/departementen om een efficiënt financieel beheer te voeren.
- E.4.1: Worden er per departement, dienst, hoofdafdeling en afdeling jaarplannen en werkplannen opgesteld met duidelijk herkenbare doelen en financiële consequenties?
- E.4.2: Bestaat er een mandateringsregeling?

Een en ander wordt nader uitgewerkt in het **projectdossier Outputbegroting**.

8.3.2 Project AO/IC Financiën

Ondersteunend aan het voorgaande worden in 2005-2007 tevens de administratieve organisatie en interne controles van de Afdeling Financiën beschreven en wordt een systeem van kredietbewaking ingevoerd. Door beschrijving van de processen binnen de afdeling en regelmatige controle op naleving daarvan zal informatie tijdig en juist aangeleverd kunnen worden. Voor dit project is in 2005 door het Eilandgebied Bonaire voor zes maanden een technische bijstander aangetrokken. Een van de uitkomsten van dit traject is dat voor de komende jaren vervolgprijzen geformuleerd zijn.

Dit is een operationalisering van de volgende SMART-indicatoren:

- C.4: Toepassing interne controle bij diensten en departementen.
- C.4.1: Vindt er structureel interne controle plaats binnen diensten.
- C.4.2: Beoordeling kwaliteit interne controle.
- E.2: Kwaliteit en tijdigheid van de uitvoering van de begrotingscyclus.
- E.2.1: Is de begroting tijdig behandeld door de Staten/Eilandsraad?

Een en ander wordt nader uitgewerkt in het **projectdossier AO/IC Financiën**.

---

9 Informatisering

Het optimaliseren van informatiestromen binnen de overheid is noodzakelijk voor snelle en betrouwbare dienstverlening aan de burger, en ter ondersteuning van de beleidsontwikkeling en uitvoering.

9.1 Nulmeting

Er is een centraal opgesteld informatiseringsplan dat momenteel wordt geactualiseerd. Ook afzonderlijke afdelingen hebben een eigen informatiseringsbeleid (Red. *Onderafdeling O&I streeft naar een centralisering van dit beleid, alsmede van onderhoud en implementatie*). Er bestaat een onderhouds- en beveiligingsorganisatie voor ICT. In de praktijk blijkt het aanbod aan programma's en systemen verouderd te zijn en onvoldoende aan te sluiten op de behoefte van medewerkers.

9.2 Doelstellingen 2005-2007

Actualiseren van het informatiseringsplan mede op grond van de behoeften binnen het ambtelijke apparaat, alsmede het verder verbeteren van de dienstverlening door middel van onder andere: opzetten van een intra netwerk en een WEB-site voor de overheid.

9.3 Hoe te bereiken

Onderstaand wordt nader aangegeven welk project dient bij te gaan dragen aan het bereiken van genoemde doelstelling.

9.3.1 Project Informatisering

Op grond van het – inmiddels verouderde – informatiseringsplan 1998 – 2002 dient een nadere behoeften inventarisatie te worden verricht binnen het ambtelijke apparaat. Het betreft zowel het actualiseren van reeds bekende behoeften als ook het toevoegen van nieuwe behoeften. Nadruk dient zowel te worden gelegd op eigentijdse middelen als op kwaliteit van het personeel, zonodig door middel van opleiding. Vervolgens dient het plan te worden herschreven en uiteraard te worden geïmplementeerd.

Dit is een operationalisering van de volgende SMART-indicatoren:

- F.1.: Bestaan van een informatiseringsbeleid
- F.3.: Investering in ICT, in middelen en personen.
- F.3.1.: Worden er trainingen aangeboden op het terrein van ICT?

Een en ander wordt nader uitgewerkt in het **projectdossier Informatisering**

10 Prioriteiten 2005-2007

In het kader van het Programma Bestuurlijke Ontwikkeling zijn door het Eilandgebied Bonaire in het voorafgaande een aantal nieuwe prioriteiten vastgesteld. Daarnaast zijn in het kader van Bestuurlijke Ontwikkeling reeds projecten in uitvoering, die uiteraard wat betreft de uitvoering intensief dienen te worden gevolgd.

10.1 Nieuwe prioriteiten

In onderstaande tabel worden de nieuwe prioriteiten weergegeven, alsmede een raming voor de projecten waarvoor financiering bij de USONA zal worden aangevraagd.

Resultaatgebied	Uit te voeren projecten	Prioriteit/jaar	Status	Raming ¹
Het bestuurlijk apparaat	Ondersteuning aan het bureau van de Gedeputeerde belast met Staatskundige aangelegenheden	2005	Nvt	250.000,-
Het ambtelijk apparaat	Herstructurering Bestuursapparaat – fase 3	2005-2007	Nvt	350.000,-
	Opleidingsplan 2005 – 2007	2005	Nvt	400.000,-
Controle op het bestuur/ checks and balances	Kabinet Gezaghebber	2005	Nvt	750.000,-
	Jaarrekeningen 2000 e.v.	2005-2007	Nvt	Nvt ²
Vertrouwen in de overheid	De overheid is er voor de burger	2005	Nvt	200.000,-
Financiën en begrotingsbeheer	Outputbegroting	2006	Nvt	250.000,-
	AO/IC Financiën – fase 2	2005-2007	Nvt	100.000,-
Informatisering en automatisering	Informatisering	2005-2007	Nvt	400.000,-
TOTAAL	9	2005-2007		2.700.000,-

¹ Raming is bedoeld als indicatie en in Antilliaanse guldens weergegeven

² Dit project wordt uit eigen middelen gefinancierd

10.2 Monitoren projecten in uitvoering

Op dit moment zijn in het kader van het samenwerkingsprogramma bestuurlijke ontwikkeling de hierna genoemde projecten in uitvoering. Van belang is dat deze projecten zorgvuldig worden uitgevoerd en dat het monitoren op de juiste wijze wordt uitgevoerd.

Resultaatgebied	Uit te voeren projecten	Prioriteit / jaar	Status	Raming ³
Het bestuurlijk apparaat				
Het ambtelijk apparaat	Project: FUWANT	1-1-'05-1-7-'06		Nafls. 976.625
	Opleidingsplan voorstudie ⁴	2005	In uitvoering	Uit eigen middelen
	Herstructurering Bestuursapparaat fase 2 ⁵	2005	In uitvoering	Uit eigen middelen
Controle op het bestuur/ checks and balances				
	Jaarrekeningen 2000 e.v. ⁶	2005 - 2006	In uitvoering	Uit eigen middelen
Vertrouwen in de overheid				
Financiën en begrotingsbeheer	Project Invordering		16 januari 2005 gestart	EURO 500.000,- EURO 3.379.592,- Voor gehele NA
	AO/IC Financiën	Jan – jul 2005	In uitvoering	Uit eigen middelen
Informatisering en automatisering				
TOTAAL	6			

³ Alleen van de projecten die extern worden gefinancierd zijn bedragen opgenomen

⁴ Dit project wordt uit eigen middelen gefinancierd

⁵ Dit project wordt uit eigen middelen gefinancierd

⁶ Dit project wordt uit eigen middelen gefinancierd

---

11 Randvoorwaarden

Het Eilandgebied Bonaire onderschrijft de programmadoelen en geïdentificeerde resultaatgebieden en legt nog eens de nadruk op de randvoorwaarden zoals vastgelegd in hoofdstuk 3 paragraaf 2 van het Samenwerkingsprogramma, namelijk:

- Land, Eilandgebieden en donor tezamen kunnen voldoende (financiële) middelen beschikbaar stellen en ook de continuïteit daarin waarborgen;
- Het uitblijven van rampen die tot prioriteitswijzigingen kunnen leiden;
- Continuïteit in het beleid van Land, Eilandgebieden en Nederland;
- Geen verdere of onverwachte teruggang in economische activiteiten;
- Voldoende bestuurlijke en ambtelijke medewerking en continuïteit daarin;
- “Human resources” (kwalitatief en kwantitatief) zijn blijvend beschikbaar;
- Een gedegen flankerend sociaal beleid door het in werking treden van de sociale werkplaats en het opstarten van de sociale woningbouw;
- Werkbare verhouding tussen Land, Eilandgebieden en Nederland.

Ondermeer door de ervaringen opgedaan met de uitvoering van het BBI programma, hecht het Bestuurscollege grote waarde aan het voldoen aan bovengenoemde randvoorwaarden voor zover ze binnen de invloedssfeer van de partners liggen. Daarnaast vindt het Bestuurscollege van het Eilandgebied Bonaire het van belang dat er met voortvarendheid wordt gewerkt aan de uitvoering van het Samenwerkingsprogramma Bestuurlijke Ontwikkeling. Men is zich er tevens van bewust, dat indien niet aan de randvoorwaarden is voldaan, het programma wederom, gelijk de Operatie BBI, zal leiden tot weinig of geen resultaat en uiteindelijk slechts frustratie.

Dit zal tegen elke prijs voorkomen moeten worden en dat kan slechts met de inspanning van alle betrokken partijen. De beschikbare capaciteit en middelen zijn echter beperkt en externe hulp en “commitment” noodzakelijk.